

Unde remedium illud quo parvuli in statu legis natura justificabantur, erat actus aliquis externus, protestativus fidei Messiae venturi: Sicut enim Deus decretit nullum adultum absque propria fide in Christum salvare, juxta illud Act. 4. *Nec enim aliud nomen sub caelo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri:* ita nec ullum puerum justificare, absque parentum vel alterius fide in Christum.

8. Porro tale signum protestativum fidei de Messia venturo, non fuit à Deo determinatum in specie, sed tantum in genere, reliquando illud in specie & individuo determinandum ab ipso applicante: Tum quia hoc congruum fuit illi statui, in quo Deus absque ulla lege positiva, per solum interiorem instinctum gratiae, & privatæ revelationis, homines ad salutem dirigebat. Tum etiam, quia ad veram rationem Sacramenti sufficit, ut sit practicium signum gratiae, à Deo quoad genericam tantum rationem institutum, ut pater de materia calicis, quae non est hoc vel illud vinum in specie determinatum, sed vinum de vite in genere; & de materia matrimonij, quae non est contractus, his vel illis circunstantiis vestitus, sed legitimus, quibuscumque conditionibus firmatus. Ordo etiam, ut supra dicebamus, non fuit à Christo in certa & determinata materia, vel forma institutus, sed tantum in genere, sub ratione signi expressivi protestatis, quae per Ordinem traditur.

9. Dico tertio, in lege natura fuisse pro adultis aliquod Sacramentum ad delenda peccata actualia. Hæc assertio colligitur ex dictis in praecedenti: debuit enim divina providentia non minus aliquod remedium ad tollenda peccata actualia, quam ad tollendum peccatum originale, præparare, cum habeat voluntatem antecedentem salvandi omnes homines, sive parvulos sive adultos, & per talem voluntatem salutis media seu remedia hominibus præparentur: Sed remedium ad delenda peccata actualia in lege natura institutum, non minus debuit esse sensibile, quam remedium ad tollendum peccatum originale, in eadem lege institutum, cum rationes quæ hoc probant de uno, id etiam suadent de alio: Ergo in lege natura fuit aliquod remedium sensibile ad tollenda peccata actualia, subindeque aliquod sacramentum, in remedium peccatorum actualium pro adultis institutum. Unde D. Thomas in 4. dist. 1. qu. 1. art. 2. quaest. 3. ad 2. *Ante legem scriptam erant quadam Sacra menta necessitatis, sicut illud fidei Sacramentum quod ordinabatur ad deletionem originalis peccati, & similiiter paenitentia, que ordinabatur ad deletionem actualis.*

10. Adverte tamen, Sacramentum ad delenda peccata actualia in lege natura institutum, non fuisse ejusdem rationis ac illud quod in lege gratiae à Christo institutum est; non enim fiebat eodem modo, nimis per vocalem peccatorum confessionem apud Sacerdotes, quia ceremonia in lege natura, & in lege Mosaica, in remissionem peccatorum actualium ordinata, erant diversæ rationis à nostris.

11. Dico quartò, multa fuisse Sacra menta in lege Mosaica. Patet ex Florentino in decreto unionis, & Tridentino less. 7. can. 2. ubi de Sacramentis veteris legis tanquam de pluribus loquuntur, eaque in plurali *Sacra menta* appellant. Ea ad quatuor reducit S. Thomas 1. 2. qu. 102. art. 5. ad Circumcisionem, cui succedit Baptismus; Agnum Paschalem, qui fuit figura Eucharistiae; Purifications, quibus respondet paenitentia; consecrationem Pontificis & Sacerdotum, quibus respondet Ordo.

SECUNDUS.

Confirmatio autem & Extremæ Unctioni nullum respondit in veteri lege; ed quod primum est Sacramentum plenitudinis gratiae, quæ est propria legis Evangelicæ, secundum verò est immediata præparatio ad gloriam, cuius aditus in veteri lege erat clausus. Matrimonium verò in lege veteri non fuit sacramentum, quia nondum facta erat conjunctio humanitatis cum Verbo, cuius est symbolum, sed fuit tantum in officium naturæ: unde tunc datur libellus repudij.

12. Dico ultimè, in nova lege septem esse Sacra menta à Christo instituta. Definitur hæc veritas in Conciliis Florentino & Tridentino, & illustratur hoc discurso D. Thomas h̄c qu. 65. art. 1. Sacra menta sunt signa quibus significatur perfectio vita spiritualis: Est autem conformitas quædam vita spiritualis cum corporali: Unde sicut homo perficit corporaliter in ordine ad se, & in ordine ad communitem; ita & in vita spirituali. Porro in ordine ad se perficit quadrupliciter, primò per generationem, secundò per augmentationem, tertio per nutritionem, quartò per remotionem impedimentorum vita, puta ægritudinis, vel languoris ex morbo relieti. In ordine autem ad communitem perficit duplexiter, primò accipiendo potestatem regendi multititudinem, & exercendi actus publicos, secundò per propagationem. Similiter ergo in vita spirituali perficit septem Sacra mentis: primò regeneratur per Baptismum, secundò roboratur per Confirmationem, tertio nutritur per Eucharistiam, quartò sanatur à peccatis per Pœnitentiam, quintò liberatur à reliquis peccatorum per Extremam Unctionem, sextò accipit potestatem exercendi actus publicos & hierarchicos per Ordinem, denique per matrimonium disponit ad propagationem, secundum legem Dei & Christi.

CAPUT IV.

De gratia Sacramentali.

Duo sunt effectus Sacramentorum, unus primarius & principalis, qui est gratia; alter secundarius & minus principalis, nempè character, qui per Baptismum, Confirmationem, & Ordinem producitur: de primo agemus in hoc capite, de altero in sequenti.

§. I.

Duo premituntur qua apud omnes Catholicos sunt certa.

1. In primis dogma fidei est, novæ legis Sacra menta, nedium fidem quæ gratia producatur excita re, sed etiam illam causare. Definitur enim hæc veritas in Florentino in decreto unionis, ubi dicitur, per hoc veteris legis Sacra menta à nostris differre, quod illa non causabat gratiam, sed eā solum per passionem Christi dandam figurabat; nostra vero continent gratiam, & illam dignè suscipientibus con ferunt. Idem tradit Tridentinum less. 6. can. 6. & 8. Plura sunt etiam Patrum testimonia in ejusdem veritatis confirmationem, quæ infra cùm de modo quo Sacra menta novæ legis causant gratiam, commodiū expenderunt. Fundamentum est di vina institutio revelatione manifestata. Congruentia est, ut certijs, efficacius, & facilius adhibetur saluti nostræ remedium, soluto per passionem

DE SACRAMENTIS IN GENERE. 67

passionem Christi Redemptionis nostre pretio. Addo quod, si Sacra menta novæ legis haberent tam tum excitare fidem, non verò conferre gratiam quæ justificantur, frustra Baptismus conferretur parvulis, qui actus fidei incapaces sunt; sed adstantibus potius deberet conferri, quia isti fidei excitatione fructum perciperent hujus Sacra menti.

2. Est etiam de fide certum, Sacra menta novæ legis esse causas gratiae ex opere operato, Hoc enim definitur in Tridentino citato, his verbis: *si quis dixerit per ipsa nova legis Sacra menta ex opere operato non conferri gratiam, anathema sit.* Ratio etiam suffragatur: Causate gratiam ex opere operato, est causare illam ex vi operis jam facti & peracti à Christo, non vero ex merito illa conscientis, vel dantis, vel recipientis: At Sacra menta novæ legis causant gratiam non ex merito administrantis, vel incipientis, sed ex merito passionis Christi jam peracti, & ex virtute & efficacia à Christo ipsis communicata: Ergo illam causant ex opere operato. Addo quod, conferunt gratiam, vel nulla dispositione requisita in subiecto, ut in parvulis, vel si aliquam requirunt, ut in adultis, gratiam non conferunt juxta proportionem dispositionis, sive quia talis dispositio ad gratiam non sufficit, ut attrito ad gratiam culpa remissivam; sive quia non sufficit ad tantam, quanta virtute Sacra menta confertur, plus enim gratia conferetur justo attrito per Sacra mentum pœnitentiae, quam conferetur sine illo. Nec est quod hæretici hunc modum loquendi quo utuntur Scholastici ad explicandam Sacra mentorum energiam, tanquam barbarum & insitutum irideant ac fulgent. Nam ut ait Augustinus in Psal. 138. *Melius est ut nos reprehendant Grammatici, quam ut non intelligant populi.* Præterquam quod Innocentius III. de sacro altaris mysterio lib. 3. cap. 5. hunc loquendi modum usurpavit, ante omnes Scholasticos, aut enim: *Quamvis igitur opus operans aliquando sit immundum, semper tamen opus operatum est mundum.*

3. Hæc sunt certa & indubitate apud omnes Catholicos, sed est gravis difficultas, & celebris controversia, circa modum quo Sacra menta novæ legis producunt gratiam, an instrumentaliter physice, vel moraliter tantum, quam §. sequenti refolvemus.

§. II.

Causalitas Physica Sacra mentorum novæ legis faciuntur.

4. Illa potest in primis ostendi ex SS. Patribus, qui ut Sacra mentorum novæ legis efficientiam & causalitatem explicit, variis utuntur similitudinibus, quæ causalitatem plusquam moralē defingant: nam S. Leo ait Baptisma se habere ad instar uteri Virginalis ex quo natus est Christus: Chrysostomus ad instar matris seu vulvae in qua homo concipitur: Gregorius Nyssenus ad instar feminis ex quo generatur: Cyrillus Alexandrinus ad instar aquæ ferventis, quæ ab igne calefacta non minus urit quam ipse ignis: Demum S. Thomas h̄c qu. 62. art. 1. docet quod sicut securis facit lectum, ita Sacra mentum gratiam efficit: si autem SS. Patribus non agnoscerent in Sacra mentis causalitatem physicam & realem, sed duntaxat moralē & metaphoricam, tam magnificis exemplis uti non deberent, sed aliis diversâ rationis, puta chirographi, sigilli, & cruxem pecunia plena, quibus utuntur Adversarij. Verba SS. Patrum bre

vitatis causa h̄c non referimus, quia videri poterunt in Clypeo nostro, ubi illa fuit expendimus.

5. Confirmatur: SS. Patries docent Sacra menta operari per virtutem sibi intrinsecam, à Spiritu Sancto derivatam, quam S. Augustinus Serm. de Epiphani dicit esse subtiliorem rorū, qui occultas vite causas pertransit, & penetrat universa latibula conscientiae, & Tertullianus lib. de baptismo assert eam in Sacra mentis combilibi: *supervenit (inquit) spiritus de celsis, & aqua (Baptismi) superest, sanctificans eas de semetipso, & ita sanctificata vim sanctificandi combibunt.* D. Thomas h̄c art. 3. docet eam esse fluentem & incompletam: At haec solum de virtute physica verificari possunt, non vero de morali, cum enim ista sit merum ens rationis, vel denominatio extrinseca, quis dicat eam esse rorū subtiliorem, in aqua baptismali combilibi seu imbibī, habere esse fluens & incompletum? Ergo SS. Patries virtutem physicam gratiam productivam in Sacra mentis novæ legis agnoscunt.

6. Confirmatur amplius ex Augustino tract. 80. in Joannem, sic exclamante: *Quæ est tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluit!* Si autem Sacra menta novæ legis moraliter tantum concurrent ad gratia productionem, & hominum sanctificationem, essentque solum veluti signa & chirographa Deum moraliter moventia & excitantia ad gratia productionem, absyda prorsus & impensa ac puerilis esset talis exclamatio & admiratio; hoc enim commune & usitatum est apud homines, ut in virtute chirographi, vel sigilli regis in cera impressi, & aliorum signorum sensibilium, conferantur officia, dignitates, pecunia, & alia res magni momenti: Ergo juxta mentem & doctrinam Augustini, Sacra menta novæ legis instrumentaliter physice concurrunt ad causandam gratiam. Unde Catechismus Romanus, iussu Pij V. editus, parte 2. Symboli cap. 1. hanc magni Augustini admirationem ponderans, hæc scribit: *Quo pacto tamarares & tam admirabilis per Sacra mentum efficaciat, ut quenadmodum S. Augustini sententia celebratum est, aqua corpus tangat & cor abluit, id quidem humana ratione & intelligentia comprehendere non potest, constitutum enim esse debet, nullam rem sensibilem suæ naturæ ea vi prædictam esse, ut penetrare ad animam queat; at fidei lumine cognoscimus, omnipotens Dei virtutem Sacra mentis inesse quæ id efficiunt quod sua vi res ipsæ naturales præstare non possunt.* Quibus verbis in primis clarissime exprimitur efficientia realis & physica Sacra mentorum. Secundò declaratur, hanc sententiam non esse recipiendam, ex eo quod non ita facile percipiunt, sicut ea quæ causalitatem duntaxat moralē eis attribuit. Tertiò ad illam suadendam, locum Augustini jam laudatum adducit. Denique rationem reddens cur hæc efficientia Sacra mentorum lumine naturali non ita facile possit intelligi, dicit hoc ideo esse, quia nulla res sensibilis, suæ naturæ, cù vi prædicta est, ut penetrare ad animam queat, ratio, ut evidens est, solum valer de instrumento physico, cum instrumenta moralia nullo modo debeant contingere subjectum in quo effectus causæ principalis producitur.

7. Potest insuper eadem veritas multiplici ratione suadere. Prima sic potest proponi: Sacra menta novæ legis vere & propriè efficient gratiam Sacra mentalem, ut instrumenta divina virtutis, eamque nobilio & perfectiori modo causant, quam Sacra menta vetera: At neutrum erit verum, si can causent tantum moraliter: Ergo in Sacra mentis

68 TRACTATUS SECUNDUS.

nova legis physica causalitas admittenda est. Major patet, Minor quoad primam partem, sic ostenditur: causalitas moralis non est vera & propria efficientia, sed impropria tantum & metaphorica, magisque pertinet ad genus causae finalis, quam efficientis; fit enim per ostensionem bonitatis quæ convenientiam suam alicujus voluntatem allicit ad aliquid dandum, vel agendum, ut docent Philosophi: Ergo si Sacraenta nova legis, non physicæ, sed duntaxat moraliter, causent gratiam sacramentalem, non verè & propriè eam efficient, sed impropriè tantum & metaphorice, subindeque non erunt vera & propria instrumenta Dei vel Christi ad illam causandam, cum instrumentum verum & proprium ad genus causæ efficientis pertineat.

Probatur etiam Minor, quantum ad secundam partem: Causalitas moralis non defuit Sacraenta veteris legis, cum enim essent signa & figuræ passionis Christi futura, ejus intuitu Deus in antiqua lege conferbat gratiam, vim quandam moralē habent movendi & excitandi Deum ad conferendam gratiam antiquis Patribus, ob passionem & merita Christi futura: Ergo si Sacraenta novæ legis nulla alia virtus tributatur, quamvis illa moralis, excitativa, manifestum est, ea non elevari supra Sacraenta vetera, nec ab illis differre, quantum ad modum causandi, sed tantum ex parte rei causatae, majoris scilicet & abundantioris gratiae, quam causant Sacraenta novæ legis, quatenus significant passionem Christi præteritam, quam Sacraenta vetera representabant solum ut futuram.

8. Nec valet si dicas, Sacraenta antiqua non contulisse gratiam præsentem, vel ex opere operato, sicut præstant Sacraenta novæ legis. Nam præterquam quod plures, id negant de circumstancia, hoc dato, non appetat differentia a Conciliis tradita ex parte causalitatis Sacraentorum, videlicet ex eo, quod antiqua simpliciter & absolute non causarent, nostra verè simpliciter & absolute efficiunt gratiam, & ut arguit D. Thomas qu. 27. de verit. art. 4. quod nunc gratia datur ex opere operato, hoc pertinet ad conditionem temporis, non ad Sacraentorum efficaciam præcisè: unde si eadem qua nunc olim fuissent Sacraenta, gratiam non contulissent ex opere operato, & è contra si nunc essent Sacraenta antiqua, conferrent gratiam ex opere operato: Ergo cum Concilia prærogativam Sacraentorum novæ legis agnoscant ex eorum causalitate, necesse est ut non ex gratia collata ex opere operato pensetur, sed ex modo operandi realiter & physicè.

9. Secunda ratio insinuat à D. Thoma qu. 12. art. 15. his verbis: *Sicut caro Christi habuit virtutem instrumentalem ad facienda miracula, propter coniunctionem ad Verbum, ita & Sacraenta per continuationem ad Christum crucifixum & passum:* Sed caro Christi ex coniunctione ad Verbum, habuit virtutem instrumentalem physicam ad patranda miracula, ut in tractatu de Incarnatione ostendimus: Ergo virtus instrumentalis physica gratia productiva, Sacraenta novæ legis denegari non debet.

10. Tertia ratio sumitur ex forma Sacraentorum, quæ propriè & rigorosè vera non erit, si sola causalitas moralis in eis agnoscatur, præcipue forma Sacraenti pœnitentiae, quæ est per modum sententia judicialis: *Judex enim per se ipsum reū absolvit, non alterū moveret & inducet ad absolvendū:* Causa autem moralis instrumentalis, aliud non habet quam mouere & inducere causam principalem

ad operandum: Ergo vera propriè & rigorosè non euit forma pœnitentie, ex sola causalitate moralis.

11. Demum si uaderi potest eadem veritas hoc discutiri: Causalitas physica Sacraentis novæ legis denegari non debet, si ea possibilis sit, nullamque contradictionem involvit: Sed illa est possibilis, & nullam implicat contradictionem: Ergo non debet negari Sacraenta novæ legis. Major patet, tum quia conferre physicè gratiam facit ad maiorem dignitatem Sacraentorum, & ostensionem omnipotentia Dei: *Tum etiam, quia admissa hujusmodi causalitate, cum omni proprietate explicantur Patrum & Conciliarum loca, & differentia Sacraentorum utriusque legis, & quomodo nova veteribus antecellunt,* Salvatur etiam justa proportio & conformitas in instrumentis nostræ salutis, nempe in humanitate Christi & Sacraentis, quæ se habent ad modum instrumenti conjuncti & separati, & sicut manus & baculus. Minor vero, præterquam quod ex solutione objectionum patet, potest hoc exemplo declarari. Ignis tartareus, quanvis corporeus sit, elevatur tamen ad producendum effectum spirituale, scilicet verum dolorem, dæmonibus & animabus dannatis impressum, ut in tractatu de Angelis ostensum est: quidni ergo poterit Sacraentum corporeum, à Deo motu & elevatum, gratiam sanctificantem instrumentaliter physicè efficiere, ut serviat divinae bonitati, sicut ignis servit divinae justitiae? Sicut ergo Augustinus ait lib. 21. de civit. cap. 10. ignem inferni torquere Dæmones, *miris sed veris modis:* Ita similiter dicere possumus, Sacraenta novæ legis producere gratiam & sanctificare animas, miro, sed vero modo, nempe instrumentaliter physicè, ut supra ex Catechismo Romano declaravimus.

§. III.

Solvuntur objectiones.

12. Objicies primò: Causalitas physica est impossibilis in Sacraentis novæ legi: Ergo non debet admitti. Consequentia patet, Antecedens probatur primò: Res corporea nequit physicè producere rem spiritualem: Sed Sacraentum est corporeum, gratia spiritualis: Ergo repugnat Sacraentum physicè producere gratiam. Si dicas Sacraentum corporeum elevari virtute divina ad producendum gratiam: Contra est, vel enim haec virtus est spiritualis, vel corporea: Si corporea, manet improprietate: Si spiritualis, non potest recipi in subiecto corporeo; nam sicut accidentis corporeum non recipitur in substantia spirituali, ita nec spirituale in subiecto corporeo. Secundò probatur Antecedens: Quod non est, non potest aliquid physicè producere: Sed quando Sacraenta gratiam operantur, nihil sunt: Ergo eam physicè causare nequeunt. Major patet, Minor probatur. Gratia non conferunt nisi in instanti extrinsecè terminativo verborum, & actionis Sacraentalis, quia in illo præcise habent completam significationem, & consequenter ultimam perfectionem in esse Sacraenti, ante quam non possunt causare: Sed in hoc instanti Sacraenta nihil sunt, jam enim transit actio Sacraentalis, & successiva prolatione verborum: Ergo quando Sacraenta gratiam operantur, nihil sunt.

Confirmatur: Sacraentum factè susceptum, causat gratiam, recedente fictione: Atqui jam diu desit, cum recedit fictio: Ergo & quando causat gratiam.

13. Respon-

DE SACRAMENTIS IN GENERE. 69

13. Respondeo negando Antecedens, & ad primam ejus probationem dico cum S. Thoma hinc qu. 62. art. 4. ad 1. esse in Sacramento virtutem spirituali, que cum sit qualitas incompleta & transiens, recipi potest in subiecto corporeo: Sic enim anima rationalis, quia est forma incompleta, recipitur in corpore. Disparitas autem est inter accidentis spirituale & corporeum, accidentis enim corporeum exigit subiectum extensum, nec recipitur in substantia, nisi mediante quantitate, & idcirco in subiecto spirituali recipi nequit. Accidentis autem spirituale incompletum & transiens, cum magis sit propter terminum, quam propter subiectum, non debet ita subiecto proportionari, unde potest supernaturaliter recipi in subiecto corporeo.

14. Instabis & dices: Cum omne accidentis habeat existentiam à subiecto in quo recipitur, si accidentis spirituale recipiatur in subiecto corporeo, ejus existentia erit corporea: Sed hoc repugnat, cum existentia debeat esse proportionata subiecto quod actuat: Ergo & illud.

Respondeo negando sequelam Majoris: Licet enim accidentis spirituale recipiatur in subiecto corporeo, in eo tamen non recipitur, quatenus corporeum est formaliter, sed quatenus estens & substantia creata; quia non recipitur in eo, nisi ratione potentie obedientialis passiva quæ competit rebus creatis sub ratione generali entis & substantiae creatæ, non verè præcise sub ratione corporis: Unde licet ratione hujus potentie accidentis spirituale recipiatur in subiecto corporeo, non oportet tamen ejus existentia esse corpoream.

Ad secundam probationem principalis Antecedentis, respondeo distinguendo Majorem dupliciter: Quod non est, nec immediate antea fuit, non potest aliquid physicè producere, concedo Majorem. Quod non est, sed immediate antea fuit, subdistinguo Majorem, illamque concedo de his quæ agunt ut quod, & sunt entia permanentia; nego autem de entibus successivis, & quæ agunt tantum ut quo: hæc enim est natura actionis successivæ, ut si per eam producatur terminus, ille non existat donec ipsa actio successiva desierit; ut patet in communione doctrina Thomistarum de alteratione quæ immediate disponit materiam ad introductionem formæ substantialis; quandiu enim durat alteratio, non ponitur forma, sed resultat in ultimo instanti terminativo illius, in quo verum est dicere, nunc primò non est alteratio, & immediate antea erat. Sic etiam ubi permanentia non acquiruntur per motum localem, quoadusque motus ille sit perfectus, scilicet in instanti extrinsecè terminativo illius, in quo est verum dicere, nunc non est motus localis, & immediate antea erat. Cum ergo actiones Sacraentales sint successivæ, & assumuntur tanquam causalitates ministrorum applicantium Sacraenta, non debet gratia Sacraentalis produci, quando illa actiones sunt, sed quando verum est dicere quod immediate antea erant.

Secundò aliter distinguo Majorem: Quod non est, nec in se, nec in sua virtute, non potest aliquid physicè producere, concedo Majorem. Quod non est in se, estamen in sua virtute, nego Majorem. In illo autem instanti extrinsecè terminativo motus Sacraentalis, remanet virtus ipsius, quia remanet terminus per illum productus, in quo recipitur virtus productiva gratiae: hujusmodi verè terminus est ultimum mutatum esse, quod mensuratur illo instanti extrinsecè terminativo motus. Unde.

Respondeo, omne instrumentum physicum debere quidem habere ex se actionem præviam; in eo tamen differre instrumenta supernaturalia à naturalibus; quod ista debent semper habere actionem præviam per quam dispositivè operentur ad effectum principalis agentis; ad illa verò sufficit actione prævia, per quam fiant elevabilia, seu ultimò capacia & disposita ad recipiendam Dei motionem, nec requiritur quod talis actio producat in subiecto aliquid disponens ad gratiam, vel aliū effectum supernaturalē: in hoc enim Deus differt ab agentibus naturalibus, quod ista dum assumunt instrumenta, utuntur tantum iis quæ habent actionem præviam proportionatam effectui principia